

Joachim Heinrich Pries

**Rectore Academiae Magnificentissimo, Serenissimo Principe Ac Domino,
Domino Friderico, Principe Haerede Megapolitano ... Memoriam Christi
Resurgentis ... Festum Paschale Avspicatissimum Nunc Recurrens Modo
Christianis Digno Concelebrent, Ex Officii Ratione Admonet, De Iona Christi Nec
Patientis, Nec Mortui Et Sepulti, Sed Resurgentis Typo, Ad Matth. XII. 40, Cap.
XVI. 4, Lvc. XI. 29. 30**

Rostochii: Litteris Adlerianis, [1754?]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn876574762>

Druck Freier Zugang

J. 512.

—
1754 Ostern

M-1256. ^{326.}

OP. 1754
RECTORE ACADEMIAE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DOMINO FRIDERICO,

PRINCIPE HAEREDE MEGAPOLITANO,
PRINCIPE VANDALORVM, SVERINI AC RACEBVRGI,
COMITE ITEM SVERINENSI, TERRARVM ROSTOCHII

ET STARGARDIAE DYNASTA,

DOMINO NOSTRO CLEMENTISSIMO,

MEMORIAM CHRISTI RESVRGENTIS
CIVIBVS ACADEMIAE O. O. HONORATISSIMIS COMMENDAT,
EOSQVE INSIMVL, VT

FESTVM PASCHALE
AVSPICATISSIMVM NVNC RECV

MODO CHRISTIANIS DIGNO CONCELEBREN

EX OFFICII RATIONE ADMONET,

DE IONA CHRISTI
NEC PATIENTIS, NEC MORTVI
ET SEPVLT, SED RESVRGENTIS
TYPO,

AD MATTH. XII. 40. CAP. XVI. 4, LVC. XI. 29. 30.

DATA HAC OCCASIONE COMMENTATVS,
ACADEMIAE ROSTOCHIENSIS PER ELAPSVM
SEMESTRE BRVMALIS

PRO-RECTOR,
IOACH. HENR. PRIES,

S. S. THEOL. DOCT., PHIL. PRACT. P. P. O.,
ET AD AEDEM D. IOH. PASTOR.

ROSTOCHII, LITTERIS ADLERIANIS,

IMMANVEL!

Resurrectionem Christi e mortuis esse vnum ex articulis fidei nostrae fundamentalibus primariis, imo fulcrum totius nostrae Christianae religionis, dubitari nequit. Teste enim Paulo 1 Cor. XV. 14. et 17., omnis Apostolorum κήρυγμα s. praedicatio, (Christianam vero religionem publice annuntiabant,) κενόν i. e. falsa (ceu ex versu statim sequente 15. apparet, ubi, quorum κήρυγμα est κενόν, vocantur ψευδομαρτυροί) imo omnis πίστις i. e. fiducia, quam in Christo ponimus, μάταια, inanis, s. omni fundamento destituta foret, cum adhuc simus in peccatis nostris, i. e. nec eorum culpa, nec poena liberati. Testimonium hocce Paulinum ipsius rei consideratio manifeste satis comprobat. Quantum enim ad *primum* attinet, extra omne dubium collocatum est, quod posita resurrectione Christi totius nostrae Christianae religionis veritas et certitudo poni debeat, illa autem sublata insimul

ever-

evertatur penitus. Nimirum resuscitatio mortui, nemine contradicente, euentus est, vires naturales transcendens, s. miraculum stricte sic dictum, quod nemo nisi solus Deus per omnipotentiam suam patrare potest. Quod si igitur Deus Iesum Nazarenum, a Iudaeis crucifixum, iterum e mortuis resuscitavit, miraculum in ipso patrauit. Cum vero Deus vim miracula patrandi s. omnipotentiam suam in Pseudo-Propheta exserere haud queat, quia hoc ipso consensum suum approbationemque omnium eorum, quaecunque, ut veritates Diuinas publice cum orbe communicauit, testaturus esset, quod per ejus sanctitatem fieri nequit: Iesus Nazarenus certe, siquidem resuscitatus est *ψευδοδιδάσκαλος* esse nequit, sed verus et a Deo missus Propheta. Hinc etiam omnia, quaecunque mundo praedicauit, erunt veritates Diuinae et a Deo publice approbatae. Harum vero complexus religio est Christiana. Ergo Christiana religio vera est publiceque a Deo approbata, et tanquam talis miraculo in autore ejus confirmata. Haec quemadmodum omnibus, vel mediocrem attentionis gradum adhibentibus, plana ac perspicua, ita insimul adeo certa sunt ac euidencia, ut quid desiderari amplius queat, superfit nihil. Eodem vero certitudinis caractere *alterum* asserti mei membrum gaudet. Nisi Christus enim resurrexisset, nos de eius satisfactione consummata, hinc etiam, quae in illa fundatur, justificatione nostra, certi haud esse possemus. Cum enim mors satisfactoris vicarii pertineat ad poenas peccatorum, quas in se suscepit, sub perpeffione poenarum semper constitutus fuisset, siquidem perpetuo vinculis mortis constrictus in sepulcro mansisset. Quod si vero Deus ex morte ipsum reduxit, hoc ipso publice declaravit, sufficientissimum *λύγον* iustitiae suae vindicativae solutum fuisse. Iustus enim iudex, secundum rigorem agens, reum ex carcere et poena dimittere nequit, nisi omnibus, quibus tenebatur, obligationibus satisfecit. Hinc Paulus Rom. IV. 25. *Christum, inquit, traditum fuisse (morti) propter offensas nostras, et suscitatum ad nostri justificationem, h. e. ad demonstrandam certitudinem, nos ab omni reatu culpa et poenae, qua acquisitionem, esse liberatos.* Ad quae verba BENED. PICTETVS (Ecclesiae quidem Caluinianae Theologus, sed hac in parte nobis prorsus *ὁμοληφός*) acute commentatur:

Der Tod Jesu ist die Bezahlung für unsere Sünde, die Auferstehung aber die Quittung, die Gott dem menschlichen Geschlecht gegeben, daß er an demselben nun weiter nichts zu fordern habe. Porro omnis nostra fides, per quam justificamur et saluamur, eo redit, ut intra debitum gratiae ordinem, fiduciam nostram in Christo reponamus. Quis vero in mortuum fiduciam suam collocabit? qui preces nostras nec audire, multo minus exaudire, nec opem nobis ferre potest, cum sibi ipsi eam praestare nequeat, et ex vinculis mortis, quae summa est imperfectio, semet liberare possit.

Quot et quanti igitur montes ex unico resurrectionis Christi articulo pendeant, hoc ipso credo satis manifeste innotescere. Hinc in ejus veritate et certitudine comprobanda et vindicanda omnis nostra cura et sollicitudo merito versatur. Hanc autem, cum sit ex numero historiarum, quibus evidentia et certitudo moralis, testimoniis probatissimis innixa, competit, contra virulentissimos religionis Christianae adversarios, Iudaeorum, Gentilium, Atheorum, Naturalistarumque, antiquiorum pariter ac recentiorum, insultus adeo luculenter et inuicta ratione comprobare possumus, ut qui Iesum dulcissimum nostrum Servatorem ex sepulcro rediisse vivum inficiari velit, eadem plane ex causa, aut Alexandrum M., aut Julium Caesarem extitisse, aut quoscunque alios eventus mundanos, de quorum existentia, nemo, cui sanum est synciput, dubitare potest, contigisse, negare debeat, cum resurrectio Christi, rationibus plane iisdem, (testimoniis puto fide dignissimis,) evincatur. Lectores meos, de evidentia et certitudine resurrectionis I. C. plura desiderantes, ad autores, qui hoc saxum ex instituto volutarunt, imprimis ad aureum HVMPHR. DITTONI tractatum, solidissimasque GILB. WESTII meditationes, volo ablegatos. Scribo nunc Christianis, quibus tradendum est, Christum surrexisse tertia die κατὰ τὰς γραφὰς, secundum scripturas I Cor. XV. 3. Ex his autem manifesta eadem redditur inter alia ex typis V. T., quorsum et pertinet Jonae typus, de quo ipse dulcissimus Servator, imprimis Matth. XII. 40, ita pronunciat: Ὅσπερ ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς κήτης τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας· ἕτως ἔσται ὁ υἱὸς τῆς ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας. Sicut fuit Jonas in ventre ceti tres dies et tres noctes: ita erit filius hominis in corde terrae tres dies et tres noctes. Quam

Quamplurima in hisce verbis semet offerunt uberiori disquisitione digna, quae temporis, spatii scopique rationem habens, aliis discutienda nunc relinquo, unice circa *typicam Jonae ad Christum relationem* versaturus. Hinc duo saltem, qua fieri potest breuitate, in quantum ea soliditati haud officit, meo nunc subjiciam scrutinio, momenta. Scilicet.

1) *Vtrum Jonas recte dicatur typus Christi, et si talis jure meritoque vocitari queat,*

2) *In quonam praecise typus et antitypus sibi respondeant.* Communis sententia priorem quaestionem sine haesitatione affirmat, et qua secundam pro resurrectione Christi pronunciat. Post nubem testium, quos allegare hic possem, ad Ecclesiam provocasse sufficiat, in hymno Paschali canentem: *Jonas im Wallfisch war drey Tag, so lang Christus im Grab auch lag. Denn länger ihn der Tod kein Stund, in seinem Rachen halten kunt.* Praesto hic tamen sunt difficultates, quae a permultis, tam extra Ecclesiam, quam in Ecclesia, etiam nostra, urgentur. Scire enim volunt:

1) Qui fieri queat, ut Jonas tres dies et tres noctes in aluo ceti haerens, dicatur typus Christi, tres dies et tres noctes in corde terrae commorantis, cum inter utrumque insignis conspiciatur disconuenientia, qualis tamen inter typum et antitypum adesse nequeat. Jonas in ventre enim ceti tres dies et tres noctes haerebat viuis, Christus vero in sepulcro delitescerebatur mortuus. Hinc minus recte typum et antitypum hic quaeri pronuntiant, sed ad summum nil nisi nudam similitudinem haberi, in triduana mora Jonae in ventre piscis et Christi in sepulcro; quemadmodum etiam vocem *σημαίνω* nullibi typum denotare putant (vid. S. Vener. Dn. PFAFFIUS in *not. exeget. in Evang. Matth.* ad h. l., *Disput. de signo Jonae* pag. 11, *Museum Bremense* Part. 3 pag. 392, et Cel. WESSELIUS in *Dissertat. S. Zeidenfibus Dissert. IX.*) Adegit haec difficultas Theologum quondam in vicinia nostra, ut, qui solui potest, secarit nodum, asserendo: Jonam, postquam in mare praecipitatus undisque submersus fuerit, statim exspirasse. Deum vero, ne cadauer Jonae a piscibus dilaceraretur, deuorareturque, finesque Diuini adeo impedirentur, piscem magnum destinasse, qui ipsum deglutiret. In visceribus piscis vero mortuum Jonam per triduum con-

seruaturn, et deinceps resuscitatum, a pisceque in terram continen-
tem ejaculatum fuisse, pro qua liberatione Jonas postmodum Deum
laudarit. Hinc cum Jon. II. 2. dicatur, Prophetam orasse כִּמְעֵי הַדָּג
non *ex visceribus*, sed *extra viscera* piscis id factum esse autumat,
postquam piscis ipsum in terram continentem euomuerat, verbis
cap. II. II. וַיֹּאמֶר יְהוָה לָדָג וַיִּקַּח אֶת־יוֹנָה אֶל־הַבֶּשֶׂה per
plusquam perfectum explicatis: *postquam dixerat DEVS pisci, qui
Jonam etc.* Sed permulta adsunt, quae huic sententiae obstant. Fi-
lum historicum, ordoque narrationis reclamant. Preces non qua-
drant ad talem, qui ab omni periculo jamjam immunis est, quem-
admodum a Domino contradicente tamen assumi debet. Exprimi-
muntur enim generatim cap. II. 2. per vocem יִתְפַּלֵּל, quae, ut
ex versu 8. apparet, preces innuit ejusmodi, qui in anxietate con-
stitutus est. Et si DEUS per deglutitionem cadaveris Prophetæ
exanimati, nihil aliud obtinere voluit, quam ut praeceperet, ne
piscium esca fieret, scire vellem, utrumne omnipotentiae Divi-
nae aequè facile sit, resuscitare corpus mortuum a piscibus dila-
niatum devoratumque, (quod tamen per providentiam suam fa-
cile impedire potuisset, etiamsi Jonas in fundo maris requievis-
set), quam adhuc integrum. Accedit quod haec sententia mira-
cula multiplicet. Tria enim statuere debet 1) conseruationem
cadaveris in ventriculo piscis, in quo per triduum alias prorsus
fuisset concoctum, 2) ejus resuscitationem, 3) ejus eduçtio-
nem ex ventre et faucibus belluae marinae; cum e contra com-
munis sententia, quae literae textus presse inhaeret, duo saltem
admittat, nimirum 1) conseruationem vitae in visceribus ceti,
2) ejusque exitum. Nodum hic latentem hoc ipso nondum esse
solutum, quilibet igitur fatebitur.

Quodsi vero praecise typus resurrectionis Christi hic quae-
ratur, id scire volunt:

2) Quomodo id ex verbis Christi elici queat. Per tres dies
enim et tres noctes in corde terrae esse non resurrectionem, sed
potius mortem et sepulturam significare, Jonamque potius ty-
pum mortis et sepulturae, quam resurrectionis dicendum esse pu-
tant.

tant. In qua sententia versantur quamplurimi (vid. Cel. HAVBERVS in den neuen biblischen Betrachtungen pag. 174.)

3) Qua ratione similitudo inter typum et antitypum hic obtineatur, cum Jonas per tres dies et tres noctes in ventre piscis fuerit, Jon. I. v. ultimo, Christus vero per unum saltem diem integrum secundum, breuissimasque primae et tertiae dici particulas, qua istius finem, hujus vero initium, duas vero tantum noctes. Tanti momenti haec difficultas quamplurimis, omnibus fere temporibus, visa est, ut Eliam exoptarint, qui illam tolleret, (vid. b. WOLFIUS in Curis Phil. et Crit. in N. T. adh. I., et Cel. HAVBERVS. l. c.) Quid recentissimis temporibus factum sit, nemo prorsus ignorat. Duos imprimis in extricando hocce nodo occupatos vidimus viros doctos. Alter est doctissimus Dom. DRÜMELIUS, (vid. *Acta Histor. Eccles. Tom. XI. part. 64. pag. 568.*) qui ut tres dies et tres noctes integras (quod tamen textus non habet) obtineat, Christum non die Veneris, sed Mercurii mortuum fuisse perhibet, fundamenti loco substernens hypothesin: Christum ultimam suam concionem Matth. XXII. XXIII., Marc. XII., Luc. XX. habuisse in die Sabbathi, quae tamen secundum computationem communem in die Martis accidit. Argumenta vero, quae hic urgentur, sunt nullius ponderis. Immissio enim donorum in gazophylacium templi Marc. XII. et Luc. XXI. quotidie fiebat, nec eam ad solum Sabbathi diem restrictam fuisse, unquam probabitur. Praedicatio vero Christi, quaestiones Phariseorum Matth. XXII. et XXIII., Marc. XII., Luc. XX. nec non Graecorum Joh. XII., aequae facile alio, quam praecise Sabbathi die contingere potuerunt, cum Christus omnibus diebus publice docuerit, et ad propositas sibi quaestiones responsa dederit. Alter vero, quem hic nominare possum, Theologus est nostrae Ecclesiae, ex eruditione, pietate, meritisque in res Sacras merito laudatissimus, cui, non obstante qualicunque hoc meo dissensu, quem Virum omni veneratione dignum ferre posse persuasus sum, data hac occasione, obseruantiam meam publice testor. Is Jonam Christi non resurgentis, sed per tres dies et tres noctes in passionibus suis (late sumtis, ut sepulturam simul includant,) constituti, typum gessisse existimat. Ut sensus igitur verborum Christi eo redeat: Quem.

Quemadmodum Jonas, per tres dies et tres noctes in ventre piscis latens, fuit in passione, ita filius hominis per tres dies et tres noctes erit in passione. Enimvero haud diffiteor, Jonam per tres dies et tres noctes in ventre piscis delitescentem fuisse in passione, nec nego *in ventre terrae esse*, ex usu loquendi Scripturae S. idem nonnunquam significare ac passionibus vexari, ceu loca Ephes. IV, 9 et inprimis Ps. LXXI. v. 20, ad quae prouocatur, comprobare videntur; haec omnia tamen ad dulcissimum nostrum Seruatorem applicari nequeunt, quippe qui, quamvis per tres noctes, per duos tamen saltem dies integros, passionibus expositus fuit. Equidem Vir Maxime Venerandus, diem, eam, qua probabatur, noctem antecedentem, ad passiones Christi jam refert, eo quod Judas et hostes Christi omnia consilia ad mortem Christi facientia, ceperint, et quidquid ulla ratione eam accelerare poterat, circumspexerint; ne vero partim contra omnem omnium linguarum et populorum usum loquendi impingatur, partim supponatur, cujus contrarium ex historia Euangelica apparet, maxime vereor. Praeparationes enim hostium ad Christi passiones et Christi passiones ipsae toto coelo differunt. Ex Joh. XI. 57. nec non cap. XII. 1. praeterea conspicitur, summos Sacerdotes, Pharisaeosque jam sextiduum ante festum Paschatos mandatum de Christo capiendo dedisse. Ex Luc. XXII. 3. et 7. vero apparet, Judam jam per biduum, quod Christi passiones immediate praecesserat, cum hostibus Seruatoris, de eo prodendo, tractasse. Nulla igitur (quod pace Viri laudatissimi dicere liceat) probabilitate haec sententia se commendat. Nec hanc igitur difficultatem hoc modo sublatam esse persuasus sum.

4) Quomodo Christus dicere potuerit: Quemadmodum Ionas Ninevitis fuerit signum, ita Filium hominis Iudaeis, tunc temporis viventibus, signum futurum esse Luc. XI. v. 30, cum Ionas post exitum suum e ventre piscis Ninevitis vivum semet stiterit, et in propria persona praedicarit, e contra Christus ex sepulcro redux, Iudaeis nec apparuerit, nec in propria persona praedicarit, quemadmodum recentissimis temporibus THOM. MORGANVS in Anglia id maxime urfit (vid. GILB. WEST in den Anmerkungen und Betrachtungen über die Geschichte der Auferstehung Jesu Christi pag. 199)

Omnes

Omnes hosce scrupulos hactenus recensitos, primo intuitu sua non destitui specie largior, eam tamen mox dispalescere, dummodo singula recta animi lance trutinentur, firmissime sum persuasus. Mihi id, non probabile saltem, sed et certum est et exploratum: Christum de sua resurrectione unice fuisse locutum, eumque in finem ad Ionam, tanquam typum Diuinitus constitutum, prouocasse. Singula momenta eum in finem dilucidius exponam, cunctaque distincte comprobabo:

I.) Similitudo, quam Christus se inter et Ionam sistit, huc redit: *Quemadmodum Ionas uiuus ex ventre ceti post tres dies et tres noctes exiit: ita filius hominis post tres dies et tres noctes, uiuus ex sepulcro redibit, seu quod idem est: resurget.* Istiusmodi similitudinem inter utrumque adesse, historia aperte testatur. Ionas per tres dies et tres noctes erat in aluo piscis, et tandem in terram continentem euomebatur Ion. II. v. 1. et II. 11. Christus vero post triduanam in sepulcro moram resurrexit, testibus Euangelistis et Paulo. Ad hanc vero (similitudines enim, quae ab ingenio interpretum obseruantur, quaeue inferuntur, non eruuntur, nunc non curo,) unice digitum suum intendere dulcissimum Seruatorem, sequentia, ni totus fallor, extra dubium ponunt:

1) Quale erat σημεῖον, quod Iudaei a Christo postulabant, tale quoque erat σημεῖον, quod Christus futurum praedicit. (Eadem enim vox σημεία hic adhibetur, nec dici potuisset, Iudaeis σημεῖον postulanti, tale datum iri, si diversa unius ejusdemque termini acceptio admittenda foret. Iudaei equidem σημεῖον e coelo postulabant. Christus vero σημεῖον e visceribus terrae praedicit. Haecce tamen differentia ad externas σημεία circumstantias saltem pertinet, non vero internam miraculi indolem ingreditur.) A. Iudaei postulabant miraculum stricte sic dictum. (Tale enim desiderabant praecise σημεῖον e coelo, quo nonnulli Prophetae, imprimis Elias, missionem suam Diuinam contra Baalitas comprobauerat. Hoc vero citra dubium erat miraculum stricte tale). Ergo: Christus miraculum stricte sic dictum Iudaeis datum iri praedicit, Ex his omnibus igitur colligo; Similitudinem Ionam in-

B

ter

ter et Christum, in istiusmodi praecise utriusque circumstantiis sibi respondentibus quaerendam esse, in quibus deprehenditur miraculum stricte tale, quale in eo unice conspicitur: quod uterque viuus, ex loco triduanae commorationis, sit egressus. Exitus autem Ionae ex *κοιλία τῆ κήφης*, aequae ac exitus Christi ex sepulcro s. resurrectionis erat miraculum, ceu nemo negat, qui veritatem historiae admittit, nec omnia in aenigmata hic conuertit.

2) Miraculum, quod dulcissimus Seruator ut futurum fuit, Iudaeis, qui de veritate: Iesum esse verum Messiam, per miraculum, quod in expulsiōe diaboli praestiterat, conuinci haud volebant, in conuictionem cedere poterat; aequae ac miraculum in Iona Diuinitus productum Ninevitas ad assensum ducebat: Ionam esse Prophetam Diuinitus missum Luc. XI. v. 30. coll. v. 32. Hinc Christus in tantum ad similitudinem sui et Ionae exempli prouocat, in quantum illi aliquid inerat, quod ad Iudaeorum conuictionem facere poterat, se ipsum esse verum Messiam. Iesum vero Nazarenum, quem nos verum Diuinitusque nobis datum Messiam religiose colimus, passum, mortuum, et sepultum fuisse, non negat Iudaeus, nec ad confirmationem istius veritatis fundamentalis aliquid facit aut facere potest. Resurrectionis eius vero (ceu ex iis apparet, quae in limine statim dicta sunt,) ad conuictionem Iudaeorum, nisi prae fracte repugnent, utique fecit suo tempore in praedicatione Evangelii inter Iudaeos, quotquot eorum ad agnitionem Christi salutarem perducti sunt, hodiernumque per Dei gratiam facit.

II Haec similitudo Christum inter et Ionam haecenus euieta, ex intentione Diuina locum obtinet, ita, ut Ionas in V. T. adumbrare debuerit Christum resurgentem s. quod idem est: Ionas fuit typus Christi resurgentis. Inuenio nonnullos, qui ex voce *σημείον* id elicere conati sunt; ingenue tamen fateor, argumenta eorum non stringere, quod quidem in illa, qua nunc circumscribor, breuitate, dilucidius exponere haud possum, cum varia Scripturae dicta veniant pensanda. Rem potius ipsam aggreddiar. Ad typum duo requiri constat. 1) Vt inter rem quandam V. T. vere existentem et rem futuram N. T. intercedat similitudo.

militudo. 2) Vt ista similitudo ad hunc finem a Deo sit propo-
 sita, ut res illa futura N. T. adumbretur. (Consulantur praece-
 pta Theologiae Typicae). Primum characterem sufficienter ut
 puto, euici num. anteced. 1). Restat, ut de secundo adhuc aga-
 tur. Qua vero ratione de intentione Diuina, per res et personas
 V. T. res futuras N. T. praefigurandi, clarius conuinci queamus,
 quam si una res ad alteram a Christo applicetur, et utriusque
 convenientia expressis verbis doceatur, plane non video. Certe!
 si Jonam Christi typum fuisse negare quis vellet, is etiam de ser-
 pente aeneo, qui (supposito, quod reliqua omnia habeat, quae ad
 constituendum typum necessaria sunt) iisdem plane verbis Ioh.
 III. v. 14., a Christo explicatur, id negare deberet. Vt alia ex-
 empla, quae ad Hebraeos epistola suppeditare potest, nunc tace-
 am. Id equidem facile largior, Jonam, (ceu primo loco, inter dif-
 ficultates, quae hic moventur, dictum est,) ex ventre ceti exiisse
 vivum, nec tamen antea mortuum fuisse, Christum vero ex se-
 pulcro rediisse e morte resuscitatum. Haec tamen ad infrin-
 gendam, quae typum hic quaerit, sententiam, prorsus sunt inua-
 lida. Inter omnes enim constat, in typis non exactam, qua sin-
 gulas circumstantias cum suo antitypo requiri conuenientiam, sed
 sufficere, si in iis duntaxat adsit, in quibus eadem a DEO, h. l. a
 Christo, ponitur. Vt cuncta hic eo euidentius enitescant, non
 possum non, quin ad Jsaaci typum Hebr. XI. v. 19. provocem.
 Js, quamuis ligatus, mortique certissime a Patre destinatus, tamen
 non erat interfectus, sed viuus, hinc nec resuscitatus. Nihilo-
 minus vero erat typus Christi resurgentis, in quantum ex loco
 ferali, ubi decubuerat, mortem cruentam passurus, viuus recipie-
 batur, ceu Paulus expresse asserit, qui omnia hic ἐν παραβολῇ
 accidisse dicit, quae vox typum indicat. Vid. Cap. IX. v. 9. Eos
 igitur, qui scrupulum istum movent, aut ex eadem ratione ne-
 gare oportet, Jsaacum Christi resurgentis typum dici posse, aut si
 jure meritoque nefas ducunt, Spiritui S. obloqui, concedere, Jo-
 nam Christi resurgentis typum esse.

Quae vero secundo loco crux figitur, ex verbis scilicet Chri-
 sti colligendum esse, Jonam potius mortis et sepulturae, quam re-
 surre-

furrectionis Christi typum esse, ex accuratiori consideratione verborum Christi, quippe in quibus nihil omittendum est, tolli debet. Quod si Christus enim saltem dixisset: Quemadmodum Jonas fuit in aluo ceti: ita filius hominis erit *ἐν καρδίᾳ τῆς γῆς* s. in sepulcro, tunc quid responderi posset non video. Longe aliter autem Christus loquitur: Quemadmodum Jonas *per tres dies et tres noctes* fuit *ἐν κοιλίᾳ τῆς κήτος*, ita filius hominis *per tres dies et tres noctes* erit *ἐν καρδίᾳ τῆς γῆς*, quae verba certe longe alium sensum fundunt. Mortem quidem et sepulturam antecedentem continent, quod plane non nego, verum insimul etiam liberationem ex morte et sepulcro, s. resurrectionem complectuntur. Veluti qui dicit: *mortui quiescent in sepulcro usque ad diem novissimum*, insimul confessionem resurrectionis edit futurae, aut qui hac propositione utitur: per octiduum versaberis in carcere, idem pronuntiat, ac, quod commoratio in carcere non perpetua sit futura, sed vergente ad finem octiduo etiam sit expiratura; sic etiam cum verbis Christi comparatum est. Afferit dulcissimus Servator: se quidem in sepulcro commoraturum esse, triduanam tamen saltem hanc ejus moram futuram, hac vero exacta, iterum exinde proditurum esse. De resurrectione igitur haec verba non solum commode explicari possunt, sed etiam propter antecedentia actu debent.

Tertium vero nodum, qui hic necitur, quod attinet, de Jonae et Christi per tres dies et tres noctes, illius in ventre piscis, huius autem in sepulcro mora, intricatioris non solum videtur, quam quidem revera est, sed etiam quidquid hic primo intuitu se offert obscuritatis, jamdudum in tanta luce positum est, quanta hic expectari potest. Recensebo hic singula, quae ad soluendum eum sufficiunt, breviter quidem, sed distincte et solide, ita ut dubiis potioribus, quae recentius mota hic fuerunt, fatisfiat.

1. Jonas est typus, Christus vero antitypus. Hic vero illum illustrat, non vice versa, (per princ. Theol. Typicae). Quid igitur sibi velint tres dies et tres noctes, potius in Christi, quam in Jonae exemplo quaeritur.

2. Certum est: Christum non per tres dies integros tresue noctes

etes completas fuisse in sepulcro, sed per unum diem saltem integrum, qui in triduana hac commoratione secundus erat, et per partes primi et tertii exiguas, per noctes vero duas saltem. Ut reliqua, quae id confirmant, testimonia taceam, ad Cleophae verba saltem provoco. Luc. XXIV. 21. *τρίτην ταύτην ἡμέραν αἶψα σήμερον, ἃφ' ἧ ταῦτα ἐγένετο*: Dies vero ille tertius erat dies resurrectionis Christi vid. v. 13. coll. v. 1, in quo Christus summo mane jamjam resurrexerat. Hinc dies Saturni fuit secundus et dies Veneris primus, in quo dulcissimus Servator vespera jamjam ingrauescente in sepulcrum deferabatur. Matth. XXVII. v. 57. Marc. XV. 42. Luc. XXIII. v. 50. et 54. Nec valet exceptio recentius formata: diem illum tertium, de quo Cleophas loquatur, non ut adhuc fluentem, sed ut jam elapsam spectari debere. Denn wäre der Sonntag erst der dritte, und also drey Tage noch nicht völlig verflossen gewesen; so wäre der Tag noch vorhanden gewesen, da ihre Hoffnung hätte können erfüllt werden; da sie aber geklagt, daß die Zeit vorbei sey, so hätten sie geglaubt, daß drey Tage verflossen gewesen. Verum enim vero expressa litera reclamant. Post diem tertium jamjam elapsam dicendum fuisset, *hodie dies est quartus*, ut usus loquendi omnium linguarum et populorum testatur. Deinceps etiam Cleophae verba non agunt de resurrectione Christi, quam in tertia die expectarit. Dubitat potius de ea, vid. v. 22., et liberationem, quam expectaverat, intelligit temporalem ab omnibus calamitatibus, quibus Judaei sub iugo Romanorum expositi erant, institutionemque regni mundani, quod Judaei carnales in Messia suo quaerunt, in mente habet, quae tamen omnia Christo nunc mortuo et sepulto, ex mente Cleophae vana erant et irrita. Vid. responsio Christi. v. 25. 26.

3) Inspectio omnium locorum quemlibet condocet faciet: Christum in unico hocce loco saltem trium dierum totidemque noctium injicere mentionem. Haec verba autem, nemine facile diffidente, ex Ion. II. 1. desumpta sunt. Hinc iure meritoque ex more Iudaeorum tempus computandi explicari et illustrari debent.

4) Invenimus autem apud Iudaeos, quod

a) per terminum diei et noctis nihil aliud, quam diem civilem intellexerint, h. e. tempus 24 horarum, quo terra motu

vertiginis circa suam axin mouetur, quod graeci *νυχθημέρον* et *ήμερονύκτιον*, Iudaei vero *עונה* nuncupant, ex die et nocte naturali, s. tempore, quo sol est supra et infra horizontem constans, quodve adeo dies et noctes non distinctas et oppositas, sed coniunctas et *νυχθημερινάς*, verbo noctiduum, hac phrasi indigitare voluerint.

β) per synecdochen totius pro parte diem civilem s. *νυχθημέρον* et *עונה* nominare sueuerint, licet exigua ejus saltem pars indigitetur.

Posterius omnibus ferme gentibus familiare est. De Hebrasis vero partim ex S. S., partim ex Talmude, (libro in tradendis antiquioribus Iudaeorum rebus non omni autoritate destituto, cum antiquissimas contineat traditiones) quamplurima allegare possem testimonia, si b. GLASSIUM in aurea *Philol. S. libr. III. Tract. VI. libr. XI. nota*, LIGHTFOOTVM in *horis hebraicis et Talmud. in N. T. ad Matth. XII. v. 40* et RELANDVM in antiquit. S. veterum Hebraeorum pag. 379 exscribere vellem. Exstiterunt equidem nostris temporibus, quibus traditio Talmudica: *Dies et nox constituunt עונה et pars עונה est sicut totum*, ex nimio receptae hypotheseos amore maxime displicuit. Verum quid contra illam in medium protulerint, praeter scomma: der elenden lightfootischen *Onah* - Rechnung, nil vidi. Prius autem, quod inprimis dilucidationem meretur, testimoniis probatissimis omnique exceptione majoribus firmari potest.

1) Scriptura S. suppeditat nobis verba Estherae cap. IV. v. 16. *אֶל־חֲמִלְכִּי וְאֶל־תְּשֻׁתָּהּ וְאֶל־שְׁלֹשֶׁת יָמִים לֵילָה וַיּוֹם* non comedatis et bibatis per tres dies *noctu et interdiu*, similiter ego quoque cum puellis meis jejunabo. Additamentum illud *noctu et interdiu* non continere partem mandari, quilibet fatebitur, qui rem penitius considerare velit, cum nox ad fumendum cibum potumque non destinata sit, nec praesumi potuerit, Iudaeos hoc Reginae mandato constrictos, id ipsum ita interpretari aut potuisse aut voluisse, tres quidem dies in jejunio esse transigendos, noctu vero cibum potumque assumere ipsis licere; quippe quo ipso Reginae mandato illuissent. Hinc nulla prorsus ratio istius mandati allegari potest. Non igitur credendum est, his vocibus peculiare quid indigitari, sed explicationis gratia adjecta sunt, ita, ut Regina voluerit, Iudaeos per tres dies civiles, nocte et die naturali constantes, jejunio vacare, s. quemadmodum Germanice id exprimere solemus: *innerhalb dreymahl 24 Stunden*, et hos quidem non omnes integros. Impossibile enim est plurimis hominibus, per tria spatia 24 horarum s. *νυχθημέρα* integra sine dispendio vitae et sanitatis ab omni cibo et potu abstinere. Accedit, quod cap. V, I. *בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי* in die tertio, Esthera Regem accessisse legatur,

legatur, quod fieri haud potuisset, si jejunium, cui Regina ex voto se ipsam submiserat, et quo exacto demum Regi semet sistere volebat, per tres dies integros totidemque noctes completas durasset. Qui hic cum Dnis contradicentibus recentioribus iterum ad distinctionem inter tertium diem, spectatum non ut fluentem sed ut elapsum, semet recipiunt, illi expressam textus literam perpendant velim. ביום השלישי nullibi post diem tertium denotat, sed in die tertio, ἐν ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ, ut LXX, habent, non in die quarto, ut post tres dies integros loqui solemus. Mirora nonnullis recentius discrepantiam praesentis loci Esth. IV. 16. a loco Jon II. v. obuerti, cum in posteriori loco שלשת ימים ושלשה לילות in priori vero שלשת ימים לילה ויום commemorantur, hinc unum ad alterius explicationem nil facere. Adest hic equidem differentia, qua scnum literae, minus autem qua sensum, Quicunque enim per dies jejunat noctu et interdium, ille per tres dies et tres noctes jejunat. Ego certe nullam hic mihi differentiam concipere possum, an possint lectores mei, judicent ipsi.

2) LXX interpretes verba Genes. VII. v. 17. ויהי המבול ארבעים יום אל־הארץ et erat diluvium quadraginta dies super terram, ita transferunt: καὶ ἐγένετο ὁ κατακλυσμὸς τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας ἐπὶ τῆς γῆς. Et erat diluvium quadraginta dies et quadraginta noctes super terram. Ex quo quidem testimonio, quod ipsum illum casum, de quo quaeritur, in terminis exhibet, nisi me omnia fallunt, liquido apparet, additamentum illud noctium, ex usu loquendi Hebraeorum, non separatim sed conjunctim intelligi debere. Hinc quadraginta dies et quadraginta dies et noctes esse unum et idem, scilicet quadraginta νύχθήμερα s. dies civiles ex die et nocte naturali constantes. Scio equidem (quod Domini contradicentes recentius objecerunt,) LXX. Seniores nullius esse autoritatis. Verum (quod sollicitè notandum) in probandis dogmatibus, attamen ad illustrandos ritus usumque loquendi suis temporibus receptum permultum eos facere, quis unquam dubitabit? Reflectatur ad versionem N. T. Syriacam. In loco vero substrato, de versionis LXX. viralis autoritate in probando usu loquendi inter Hebraeos recepto, de trium dierum et trium noctium mora, unice sermo est.

3) FLAV. IOSEPHVS denique verba Moſis Exod. X. 22. existerunt tenebrae caliginosae in terra tota Aegyptiorum ימים שלשת ita exponit: quod tam densae tenebrae omnisque luminis expertes Aegyptiis sint circumfusae τρεῖς ἡμέρας καὶ τοσούτας νύκτας. Vid. Antiquit. Libr. II cap. V. pag. 64. edit. Aurelian.

4) Quor.

in der Geschichte führen muß. Quid ad accuratam demonstrationem moralem pertineat, scire volentem, ad HVMPHR. DITTONVM remitto.

Accede tandem ad quartum et ultimum, quod circa Jonae typum discutiendum mihi summi. Largior hic ante omnia, Jonam post exitum suum ex ventre piscis, Ninevitis semet stitisse viuum et in propria persona praedicasse, quod utrumque Christus non fecit, Act. X. v. 40, 41. nec facere se velle ante mortem jam praedixit. Matth. XXIII. 39. Christum vero in verbis Luc. XI. v. 29. 30. ejus rei contrarium haud promississe, certissime sum persuasus. Dicit enim: Sicuti Jonas σημείον fuit Ninevitis, (he. sicuti hi factum in Jona miraculum agnoverunt, et ad fines Divinitus praestitutos adhibuerunt) ita et Filius hominis huic genti signum erit, Jonam vero in eo fuisse signum, se esse Prophetam verum et a Deo missum, quod viuum iis semet stiterit et praedicarit, quomodo dici potest? hoc enim falsi Prophetae etiam facere possunt. In eo potius erat signum, quod post triduanam in alio ceti moram, viuum et incolumis exinde egressus fuerit. Ninevitis eadem miraculosa egressus Jonae ex ventre ceti non erant testes oculati, sed ex testimonio hominum fide dignorum de veritate ejus rei convinci, et ad praebendum assensum Divinae Jonae Legationi duci poterant, et actu duci se patiebantur. Dulcissimus ergo Servator nihil aliud Judaeis promittit, quam in resurrectione sua signum ipsis datum iri, de cujus certitudine, adeoque etiam de veritate: *se esse verum Messiam*, per testes aequae fide dignos ac olim testes de liberatione Jonae fuerant, convinci possint. Id quod factum est per Apostolos, quorum praedicationi etiam permulti ex Judaeis, qui pro praesenti statu ad generationem pravam et adulteram pertinebant, assensum suum praebebant, quamvis longe major pars in judicio extremo a Ninevitis damnanda, praefracte repugnaret.

Sic igitur insignis ille resurrectionis nostri Jesu typus, quem in Jona perspicimus, in tuto collocatur, comprobaturque hoc ipso certitudo antitypi. Cum enim typi sint vaticinia realia (per pr. Theol. Typ.) haec autem stante veracitate Dei accurate adimpleri debeant, nullum quoque, quin typo Jonae suus responderit in Christo antitypus, remanet dubium. Hunc autem, Servatorem nostrum puto resurgentem, omni cura animique attentione pensitemus Cives O. O. H! Gaudeamus de Goële nostro vivente regni tenebrarum domitore. Gaudeamus de redemptionis nostrae certitudine, immotoque totius nostrae fiduciae et spei haereditatis futurae fundamento. Exclamemus laetabundi cum D. Petro: *Benedictus esto Deus et Pater Domini nostri Iesu Christi, qui ex multa sua misericordia regnavit nos in spem viuum, per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis* I Ep. I. 3. Vt vero haec nostra spes, quam in Deo reponimus, propter resurrectionem Domini nostri I. C., sit et maneat subjective viva, non mortua s. rectius vana et inanis persuasio, omnem moueamus lapidem. Quod quidem nulla alia ratione effici-

C

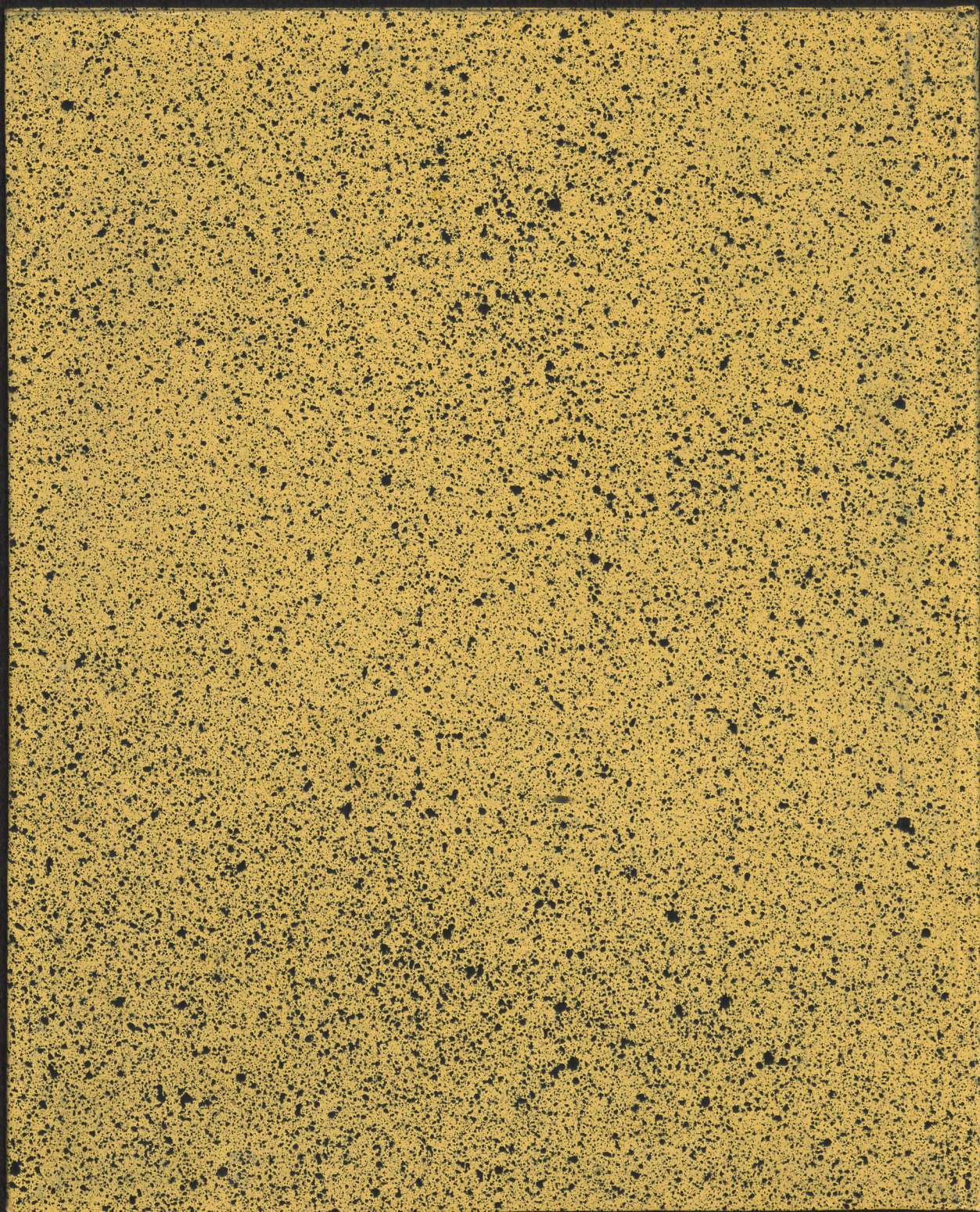
tur,

tur, quam ut per Iesum nostrum resuscitatum, et in omnem aeternitatem
 viuentem, ex sepulcro peccatorum educi, et in vitam Spiritualem, tam
 eam, quae in justificatione, quam quae in renovatione se exserit, translo-
 cari nos patiamur, ita quidem, ut vera fide cum Christo uniti, ex infinita
 eius virtute, quam in sua a mortuis liberatione demonstravit, novas subin-
 de vires capiamus, quoad coram Deo ambulamus, vivendi vitam ad simili-
 tudinem vitae Christi ex mortuis resuscitati. Vt, quemadmodum is omnes
 infirmitates, quas in statu infimae suae exinanitionis sponte susceperat depo-
 suit, et semel ex mortuis resuscitatus nunquam iterum morietur, ita et nos
 magis magisque deponamus veterem hominem, nec perdamus iterum vi-
 tam spiritualem semel a Goëlo nostro nobis collatam, morti spirituali per
 peccata proaeretica nosmet tradituri, ceu Paulus nos hortatur Rom. IV. v. 4.
 usque ad 22. *Deus vero pacis, qui reduxit ex mortuis Pastorem magnum ovium,
 per sanguinem Testamenti aeterni, Dominum nostrum Iesum Christum, perficiat
 nos in omni bono opere, ad praestandam ipsius voluntatem, efficiens in nobis, quod
 gratum sit in conspectu suo per*

DOMINVM IESVM CHRISTVM,
 CVI SIT GLORIA IN SECVLA SECVLORVM.
 AMEN.

P. P. SVB SIGILLO PRO - RECTORALI,
 FERIA I. PASCHATOS
 MDCCLIV.

tes completas fuisse in sepulcro, sed per unum diem saltem integrum, qui in triduana hac commoratione secundus erat, et partes primi et tertii exiguas, per noctes vero duas saltem. Ut reliqua, quae id confirmant, testimonia taceam, ad Cleophae verum saltem provoco. Luc. XXIV. 21. *τρίτην ταύτην ἡμέραν ἀγχι σήμερον ἂν ᾗ τὰ ταῦτα ἐγένετο*: Dies vero ille tertius erat dies resurrectionis Christi vid. v. 13. coll. v. 1, in quo Christus summo mane jamjam resurrexerat. Hinc dies Saturni fuit secundus et dies Veneris primus, in quo dulcissimus Servator vespera jamjam ingrauescens in sepulcrum deferebatur. Matth. XXVII. v. 57. Marc. XV. 4. Luc. XXIII. v. 50. et 54. Nec valet exceptio recentius formati diem illum tertium, de quo Cleophas loquatur, non ut adhuc fluentem, sed ut jam elapsum spectari debere. Denn wäre der Sonntag erst der dritte, und also drey Tage noch nicht völlig verflossen gewesen; so wäre der Tag noch vorhanden gewesen, da ihre Hofnung hätte können erfüllet werden; da sie aber geklaget, daß die Zeit vorbey sey, so hätten sie geglaubet, daß drey Tage verflossen gewesen. Verum enim vero expressa litera reclamatur. Post diem tertium jamjam elapsum dicendum fuisset, *hodie dies est quartus*, ut usus loquendi omnium linguarum et populorum testatur. Deinceps etiam Cleophae verba non agunt de resurrectione Christi, quam in tertia die expectarit. Dubitat potius de ea, vid. v. 22., et liberationem, quam expectaverat, intelligit temporalem ab omnibus calamitatibus quibus Judaei sub iugo Romanorum expositi erant, institutionemque regni mundani, quod Judaei carnales in Messia suo quaerunt, mente habet, quae tamen omnia Christo nunc mortuo et sepulto, mente Cleophae vana erant et irrita. Vid. responsio Christi. v. 25. 2

3) Inspectio omnium locorum quemlibet condocet faciet: Christum in unico hocce loco saltem trium dierum totidemque noctium injicere mentionem. Haec verba autem, nemine facile diffinitente, ex lon. II. 1. desumpta sunt. Hinc jure meritoque ex more Judaeorum tempus computandi explicari et illustrari debent.

4) Invenimus autem apud Judaeos, quod
 α) per terminum diei et noctis nihil aliud, quam diem civilem intellexerint, h. e. tempus 24 horarum, quo terra mo-

